

ERIN DUM KOVAC SUZA

S italijanskog prevela

Biljana Janković

**Čarobna
knjiga**

*Onom ko nam je poverovao od početka.
I verovao sve do kraja.*

Prolog

U „Grejvu” je bilo mnogo priča.

Prošaptanih pripovedaka, bajki za laku noć... Legendi na vrhu jezika, uz svetlost sveće. Najpoznatija je bila ona o kovaču suza.

Pripovedala je o dalekom, dalekom mestu...

O svetu u kome niko nije bio u stanju da plače, a ljudi su živeli praznih duša, lišeni emocija. Ali skriven od svih, u svojoj beskrajnoj usamljenosti, živeo je čovečuljak obučen u senke. Usamljeni zanatlija, bled i povijen, koji je mogao iz svojih očiju, bistrih kao staklo, da roni kristalne suze.

Ljudi su išli kod njega, tražeći priliku da plaču, da mogu da dožive mrvicu osećanja – jer u suzama se krije ljubav i najmilosrdniji od svih oproštaja. One su najintimniji produžetak duše, ono što nas, više od radosti ili sreće, čini ljudima.

I zanatlija im je udovoljavao...

Denuo bi u oči ljudi svoje suze s onim što su sadržavale, i evo ih kako plaču: to je bio bes, očaj, bol i jad.

To su bile razarajuće strasti, razočaranja i suze, suze, suze – zanatlija je unosio zarazu u jedan čist svet, bojio ga najskrovitijim i razdirućim osećanjima.

„Pamti: ne možeš lagati kovača suza”, izgovarali bi na kraju.

Pričali bi nam kako bi nas naučili da svako dete može biti dobro, *da mora biti dobro*, jer niko se ne rađa zao. Nije u našoj prirodi.

Ali za mene...

Za mene nije bilo tako.

Za mene ovo nije bila samo legenda.

On nije bio obučen u senke. Nije bio bleđi, povijeni čovečuljak,
očiju prozirnih kao staklo.

Ne.

Ja sam poznavala kovača suza.

Novi dom

*Zaogrnuta bolom, ona je i dalje bila
najlepša i najblistavija stvar na svetu.*

„Žele da te usvoje.”

Nikad ne bih poverovala da ću u svom životu začuti ove reči.

Toliko sam to želela kad sam bila mala da sam na trenutak posumnjala da sam zaspala i da sanjam. Ponovo.

Pa ipak, ovo nije bio glas iz mog sna.

Ovo je bio grubi glas gospođe Fridž, začinjen onom koprenom nezadovoljstva koje nam nikad nije uskraćivala.

„Mene?”, upitah jedva čujno s nevericom.

Ona me pogleda s nabranom gornjom usnom.

„Tebe.”

„Jeste li sigurni?”

Zatvorila je olovku debeljuškastim prstima i od njenog pogleda odmah sam se skupila u ramenima.

„Jesi li odjednom ogluvela?”, nervozno je povikala. „Ili možda misliš da sam ja gluva? Možda ti je vazduh napolju začepio uši?”

Požurila sam da odmahnem glavom, očiju razrogačenih od čuda.

Nije bilo moguće. Nije moglo da bude moguće.

Niko nije želeo adolescente. Niko nikad nije želeo veliku decu, ni iz kog razloga... To je bila proverena činjenica. To je otprilike kao u štenari: svi žele kuce, jer su slatke, nevine, lake za dresuru; niko ne želi pse koji su tamo ceo svoj život.

Nije mi bilo lako to da prihvatim, meni koja sam pod ovim krovom odrasla.

Dok si mali, bar te gledaju. Ali malo-pomalo, kako rasteš, pogledi postaju slučajni i njihovo sažaljenje te zauvek ukleše u ova četiri zida.

Ali sada... Sada...

„Gospođa Miligen želi malo da popriča s tobom. Čeka te dole; provedi je kroz Zavod i gledaj da ne upropastiš sve. Zadrži za sebe svoje luckasto ponašanje i možda ćeš, uz mrvicu sreće, uspeti da odeš odavde.”

Osećala sam da zujim.

Dok sam silazila, osećajući kako mi lepa haljina dodiruje kolena, upitala sam se opet da ovo nije samo jedna od mojih bezbrojnih maštarija.

Bio je san. U dnu stepeništa jedno ljubazno lice me je čekalo: pripadalo je gospođi poodmaklih godina, sa mantilom koji je stezala u rukama.

„Zdravo”, rekla mi je s osmehom, i primetila sam da gleda baš mene, u oči, nešto što mi se odavno nije desilo.

„Dobar dan...”, izgovorila sam tihim glasom.

Rekla mi je da me je videla ranije, u vrtu, kad je ušla na kapiju od kovanog gvožđa: primetila me je u narasloj travi i trakama svetlosti koje su se probijale kroz drveće.

„Ja sam Ana”, predstavila se kad smo počele da šetamo.

Imala je baršunast glas, koji su godine ublažile, a ja sam je očarana gledala; pitala sam se da li je moguće da san pogodi kao munja, ili da zavoliš nešto što si tek čuo.

„A ti? Kako se zoveš?”

„Nika”, odgovorih, pokušavajući da u sebi zadržim osećaj tog trenutka. „Zovem se Nika.”

Ona me radoznalo pogleda, a ja čak nisam ni gledala gde koračam, tolika je bila moja želja da uzvratim pogled.

„To je stvarno posebno ime. Nisam ga nikad ranije čula, znaš?”

„Da...”, moj pogled je od stida bio brz i neuhvatljiv. „Roditelji su mi ga dali. Oni... pa, oni su bili biolozi. Nika je ime jednog leptira.”

Mame i tate sam se stvarno malo sećala. I nejasno, kao da sam ih videla kroz baš zamagljeno staklo. Kad bih zatvorila oči i ostala u tišini, mogla sam ponovo da vidim njihova nejasna lica kako me gledaju s visine.

Bilo mi je pet godina kad su umrli.

Njihova ljubav je jedno od malobrojnih sećanja – i ono što mi je očajnički i najviše nedostajalo.

„Zaista je prefinjeno ime. *Nika...*” Zavrtela je moje ime na usnama, skoro kao da želi da isproba zvuk. „Nika”, odlučno je ponovila; onda nežno klimnu glavom.

Pogleda me u lice, a ja osetih kako se ozarujem. Činilo se da se moja koža zlati pod njenim pogledom, kao da može zablistati od samo jednog uzvraćenog pogleda – to nije bilo malo, ne za mene.

Vreme smo utrošile na šetnju po Zavodu. Pitala me je da li sam odavno ovde, a ja joj odgovorih da sam praktično ovde odrasla; bio je lep dan i obilazile smo vrt, šetajući pored puzavice bršljana.

„Šta si malopre radila... onda kad sam te videla?”, upita me je između čavrljanja pokazujući mi udaljeni kutak, među pupoljcima divljeg vresa.

Moje oči poleteše na to mesto i, čak i ne znajući zašto, osetih poriv da sakrijem ruke.

„Nemoj da se ponašaš luckasto”, upozorila me je gospođa Fridž, i te reči su sada bleskale u mojoj glavi.

„Volim da budem na otvorenom”, lagano sam rekla. „Sviđaju mi se... stvorenja koja tamo žive.”

„Tamo su životinje?”, upita ona, pomalo nevino, ali ja se nisam dobro izrazila i bila sam svesna toga.

„Da, one najmanje...”, neodređeno sam odgovorila pazeći da ne zgazim zrikavca. „One koje često i ne vidimo...”

Malo sam pocrvenela susrevši se s njenim pogledom, ali ona me nije više zapitkivala. Umesto toga delile smo opušteno ćutanje, uz cvrkut kreja i sašaptavanje dece koja su nas špijunirala s prozora.

Reče mi da će njen muž svakog trenutka doći. *Da bi me upoznao*, dalo se naslutiti, a ja sam osetila kako me srce nosi kao da letim. Dok smo ulazile, pitala sam se da li bih mogla da upakujem u bocu ova osećanja i sačuvam ih zauvek. Da ih sakrijem u postavu jastuka i gledam kako svetlucaju kao biseri u polumraku noći.

Odavno nisam bila tako srećna.

„Džine, Rose, nemojte da trčite”, veselo sam rekla kad su dva mališana prošla između nas, i od njih se donji deo moje haljine zanjihao. Nasmejala se i uzletela uz stepenište, a od njih su zapucketali stari stubovi.

Kad sam se ponovo susrela s očima gospođe Miligen, primetila sam da me posmatra. Gledala je naizmenično moje dužice s mrvicom nečega što je skoro ličilo na... divljenje.

„Stvarno imaš lepe oči, Nika”, progovori trenutak kasnije bez upozorenja. „Je l' znaš to?”

Stid mi je pojeo obraze i ostadoh bez reči.

„Mora da su ti to rekli mnogo puta”, podstakla me je diskretno, ali prava istina bila je da mi niko u „Grejvu” nikad nije rekao nešto slično.

Najmlađa deca su me nevino pitala da li vidim u boji kao ostali. Govorili su da imam oči boje neba koje plače pošto su bile iznenađujuće svetlosive, potpuno neuobičajene. Znala sam da ih mnogi smatraju čudnim, ali niko mi nikad nije priznao da ih smatra lepima.

Od tog komplimenta prsti su počeli neosetno da mi drhte.

„Ja... Ne... ali hvala”, zbunjeno sam promucala i izazvala osmeh kod nje. Krišom sam se uštinula za nadlanicu i osetila tanan bol s beskrajnom srećom.

Bilo je stvarno. Sve je bilo stvarno.

Ta žena je stvarno bila tu.

Porodica, za mene... Život koji počinjem izvan ovog mesta, izvan „Grejva”...

Oduvek sam verovala da ću još vrlo dugo ostati zatvorena među ovim zidovima. Još dve godine, dok ne napunim devetnaest – to je doba kad se zakonski postaje odrastao u državi Alabama.

Ali sada ne, sad nisam više morala da čekam da postanem punoletna. Ne, završila sam s molitvama da neko dođe da me uzme...

„Šta je ovo?”, odjednom upita gospođa Miligen.

Podigla je glavu i ushićeno gledala vazduh oko sebe.

U trenutku sam je i ja čula. Predivnu melodiju. Tamo, među pukotinama i oguljenim malterom, odjekivale su vibracije harmoničnih dubokih nota.

Andeoska muzika raširi se zidovima „Greja“, očaravajuća kao pesma sirene, a ja osetih kako mi se nervi skupljaju u telu.

Gospođa Miligen se udalji omađijana, prateći zvuk, i ništa nisam mogla drugo da učinim do da je pratim. Dođe do svoda jedne prostorije, našeg dnevnog boravka, i tamo zastade.

Ostade tako, očarana, gledajući netremice izvor ove nevidljive divote: stari klavir do zida, zastareo i pomalo raštimovan, koji je uprkos svemu još uvek svirao.

A više od bilo čega drugog – te ruke... Te bele ruke, izrazitih članaka, koje su pokretno krivudale i klizile duž klavijature.

„Ko je...“, ispustila je zvuk gospođa Miligen trenutak kasnije. „Ko je taj dečak?“

Stegla sam ruke među naborima odeće; oklevala sam, a on tamo u dnu prestade da svira.

Ruke su mu se lagano umirile; ramena uspravna, čvrsta, istaknuta naspram zida.

A onda, bez žurbe, kao da je to predvideo, *kao da je već znao*, okrete se.

Ono što se okrenulo bilo je oreol guste kose, crne kao gavranovo krilo. Bledo lice, izražena vilica, nad kojom su se isticala dva oka crnja od uglja.

I evo ga, taj smrtonosni šarm. Očaravajuća lepota njegovih obrisa, s tim belim usnama i pravilno isklesanim crtama lica, ućutkala je pored mene gospođu Miligen.

Netremice nas je gledao preko ramena, dok su mu kovrdže padale na visoke jagodice i oboren, blistav pogled. I u jednom trenu bila sam sigurna da vidim kako se smeši.

„To je Rigel.“

Oduvek sam više od svega želela porodicu. Molila sam se da tamo negde, napolju, postoji neko i za mene, spreman da me uzme kod sebe, da mi pruži šansu koju nikad nisam imala.

To je bilo suviše lepo da bi bilo istinito.

Kad bih nakratko zastala da razmislim, još uvek nisam uspevala da shvatim. *Ili možda... nisam želela da shvatim...*

„Je l' sve u redu?“, upitala me je gospođa Miligen.

Sedela je pored mene na zadnjem sedištu.

„Da...“, prisilila sam se, glumeći osmeh. „Sve je... u najboljem redu.“

Stisla sam prste u krilo, ali ona to nije primetila. I dalje se osvrerala, s vremena na vreme pokazujući mi nešto kroz prozor kola, dok je krajolik promicao oko nas.

Pa ipak, jedva da sam je slušala.

Lagano sam upravila pogled u odraz prednjeg prozora. Pored mesta vozača koje je zauzimao gospodin Miligen, jedna ćuba crne kose dodirivala je naslon sedišta.

On je bez interesovanja gledao napolje, laktom oslonjen na vrata, a glavom na zglobove šake.

„Tamo dalje je reka“, reče gospođa Miligen, ali te crne oči nisu sledile ono što je ona pokazivala. Pod tamnim trepavicama dužice su bezizražajno posmatrale okolinu.

A onda iznenada, kao da su me čule, njegove zenice su pronašle moje.

Susrele su me, u odrazu na staklu, oči koje prodiru, i ja sam požurila da oborim glavu.

Ponovo sam počela da slušam Anu trepćući i klimajući glavom s osmehom, ali osećala sam kako onaj pogled seče vazduh kroz unutrašnjost kola ne puštajući me više da odem.

Nakon nekoliko časova auto je usporio sve dok nije zavio u kvart osenčen drvećem.

Kuća Miligen je bila mala vila od cigala, slična mnogim drugim. Imala je belu ogradu, sa poštanskim sandučetom i vetrokazom uglavljenim među gardenije.

Nazreh drvo kajsije u maloj bašti pozadi i izdužih vrat da ga osmotrim, posmatrajući ovaj zeleni kutak s nevinim interesovanjem.

„Je l' teško?“, upita gospodin Miligen kada sam uzela kartonsku kutiju sa nešto malo stvari koje sam imala. „Da li vam treba pomoć?“

Odmahnula sam glavom, srećna zbog ove ljubaznosti, dok je on išao ispred nas.

„Dodite, ovuda. Ah, stazica je pomalo u rasulu... Pazite na onu ciglu što viri. Jeste li gladni? Hoćete li nešto da pojedete?“

„Pusti da prvo smeste svoje stvari”, reče Ana vedro, i on bolje namesti naočare na nosu.

„Ah, naravno, naravno... Umorni ste, jelda? Dođite...”

Otvori vrata kuće. Ja pogledah otirač na pragu s natpisom 'HOME' i na trenutak osetih kako mi srce kuca brže.

Ana nežno nakrete glavu. „Samo uđi, Nika”

Pružih korak i nađoh se u uzanom ulazu.

Prvo me je zapahnuo miris.

To nije bio miris buđi soba u „Grejvu”, niti miris vlage koja se uvukla i prošarala mrljama malter naših tavanica.

Bio je to poseban miris, pun, skoro... intiman. Imao je u sebi nešto posebno, i shvatih da je isto mirisala i Ana.

Osmotrla sam unutrašnjost ozarenim pogledom. Pomalo istrošene tapete, ramovi koji su bili svuda po zidovima; milje na obližnjem stolu, blizu posude sa ključevima. Sve je imalo neku patinu života i intimnosti da sam na trenutak ostala na pragu, nesposobna da koraknem.

„Malo je... pa, mala”, zburnio se gospodin Miligen, češući se po glavi, ali ja to nisam ni čula.

Bože, bila je... savršena.

„Sobe su gore.” Ana se popela uskim zavojitim stepeništem, a ja sam iskoristila trenutak da krišom bacim pogled na Rigela.

Pridržavao je kutiju jednom rukom i ogledao se oko sebe pognute glave: oči su krivudale s jednog kraja na drugi ne odajući ništa.

„Klause?”, izgovori gospodin Miligen tražeći nekog. „Gde li se zabio?” Čula sam ga kako se udaljava dok smo se peli na gornji sprat.

Smestili smo se u dve slobodne sobe.

„Ovde je bila druga, manja dnevna soba”, reče mi Ana otvarajući vrata prostorije koja će biti moja soba. „Onda je postala gostinska soba. Znaš, kad dođe neki prijatelj od...”, neodlučno je počela zastavši u trenutku. Zatreptala je, i nazreo joj se osmeh. „Nema veze... Ukratko, sad je tvoja. Je l' ti se sviđa? Ako bi više volela da nešto promeniš, ili premestiš, ne znam...”

„Ne...”, prošaputala sam, na pragu sobe koju sam konačno mogla da nazovem samo *svojom*.

Nema više soba koje delim niti roletni kroz koje bi virila svetlost zore; nema više ledenog i prašnjavog poda niti sivila zidova mišje boje.

Bila je to diskretna sobica, s lepim parketom i izduženim ogledalom u kovanom gvožđu u dnu ćoška. Vetar koji je ulazio s otvorenog prozora mekano je naduvavao lanene zavese, a čisti čaršavi virili su u svojoj belini na toplom crvenom ćebetu; kad sam prišla, još uvek sa kutijom pod rukom, dotakla sam jedan čisti ćošak čaršava. Proverila sam da li je gospođa Miligen otišla i onda se na brzinu sagoh da ih omirišem: svež miris oprane posteljine opio mi je nozdrve i ja zatvorih oči udišući ga duboko.

Kako je bilo dobro...

Pogledala sam okolo, nesposobna da shvatim da sav ovaj prostor sada imam za sebe. Spustih kutiju na policu, otvorih je i zagrebah po dnu. Uzela sam igračku u obliku gusenice, pomalo posivelu i oštećenu – jedinu uspomenu koja mi je ostala od mame i tate – i postavih je na sredinu jastuka.

Netremice sam gledala u jastuk užagrenim očima.

Moje...

Provela sam neko vreme da smestim ono malo stvari koje sam imala. Okačila sam na vešalice jednu po jednu majicu, svoj džemper s gromuljicama, pantalone; proverila sam čarape i one s najviše rupa gurnula na dno fioke nadajući se da ih tako neće primetiti.

Dok sam silazila, nakon što sam bacila poslednji pogled na vrata svoje sobe, upitah se, s nadom, da li ću ovaj miris koji je bio u vazduhu uskoro i ja imati na sebi.

„Jeste li sigurni da nećete ništa da jedete?“, upita Ana malo kasnije, zabrinuto nas posmatrajući. „Možda nešto na brzaka...“

Odbila sam zahvaljujući joj se. Za vreme putovanja svratili smo u restoran brze hrane i još uvek sam bila sita.

Ali ona nije bila tako sigurna; pogledala me je na trenutak, a onda je premestila pogled preko mojih ramena.

„A ti, Rigele?“, oklevala je. „Jesam li to dobro izgovorila? Rigel, je l' tako?“, pažljivo je ponovila izgovarajući ga onako kako se piše.

On je klimnuo glavom, pre nego što je odbio njeno pitanje na isti način kao i ja.

„Okej...”, složila se. „U svakom slučaju, ima keksa, a mleko je u frižideru. A sad, ako hoćete da idete da se odmorite... Ah, naša soba je poslednja u dnu, s druge strane hodnika. Ako bilo šta...”

Brinula se.

Brinula se, shvatih, dok su mi grudi lagano podrhtavale, brinula se za mene, da li sam jela, da li nisam jela, da li mi nešto treba...

Nju je stvarno interesovalo, i to ne zato da bi prošla povremenu kontrolu socijalne službe kao što je to radila gospođa Frdiž, kada smo svi morali da se pojavimo pred inspektorima čisti i sa punim stomacima.

Ne. Njoj je stvarno bilo stalo...

Dok sam se vraćala gore, vukući prstom po rukohvatu, pade mi na pamet ideja da usred noći siđem i pojedem keks za pultom u kuhinji kao što sam viđala na televiziji, u filmovima koje smo krišom gledali kroz pukotinu vrata kada bi gospođa Fridž zaspala na fotelji.

Nečiji koraci me naterашe da se okrenem.

Rigel se pojavi na stepenicama. Zaokrenuo je okrenutih leđa, ali iz nekog razloga bila sam sigurna da me je video.

Na trenutak se setih da je u ovoj divnoj čipkanj slici i on.

Da ova nova realnost, ma koliko lepa i željena, nije samo med i mleko, toplina i divota. Ne: u dnu je bio i tamni okvir, kao neka opekotina, trag cigarete.

„Rigele...”

Iznenada sam prošaptala, kao da mi je to iskočilo iz usta pre nego što sam uspela da ga zadržim. On se ukopa nasred pustog hodnika, a ja sam, neodlučna, oklevala.

„Sad... sad kad smo mi...”

„Sad kad smo mi... šta?”, upitao je svojim glasom, na onaj dvosmislen i tanan način od koga sam se na trenutak zateturala.

„Sad kad smo mi ovde, zajedno”, nastavila sam gledajući u njegova leđa, „ja... volela bih da funkcioniše.”

Da sve ovo funkcioniše, iako je unutra i on, a ja tu više ništa nisam mogla. Iako je on bio onaj nagoreli trag, i na trenutak sam se pomolila

da ne proždere onu predivnu čipku... U naletu očaja poželela sam da se ovaj čipkani san ne raspadne.

On je na trenutak bio nepomičan; onda, bez reči, ponovo zakorači. Uputio se ka vratima svoje sobe, a ja sam osetila kako mi ramena još više utanjaju.

„Rigele...”

„Ne ulazi u moju sobu”, čula sam ga kad je odrezao. „Ni sada, ni ubuduće.”

Dobacila sam mu uznemireni pogled osećajući kako se moj zahtev dobrih namera raspada.

„Je l' to pretnja?”, lagano sam upitala dok je okretao kvaku.

Videla sam kako otvara vrata, ali je u poslednjem trenutku stao: okrenuo je bradu, a njegove oči su me fiksirale preko ramena. I ja sam videla, u jednom trenutku pre nego što će zatvoriti vrata, osmeh koji se opasno ocrtao nad ivicom vilice.

Taj cerek je bio moja osuda.

„To je savet, *leptirice*.”